

Acta Academiae Beregsasiensis

2012/2

Acta Academiae Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

A Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

2012
XI. évfolyam, 2. kötet
Том XI, № 2
Volume XI, № 2

PoliPrint
2012

УДК 001.2

ББК 72

A-19

Az *Acta Academiae Beregsasiensis* a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos kiadványa. Jelen kötet a 2012-es év második felének magyar, orosz és angol nyelvű tanulmányait foglalja magába. Az intézmény tanárainak, hallgatóinak, valamint külföldi tudósok munkáit publikáló kötet a nyelvészet, irodalom, biológia, történelem, turizmus és informatika tudományágainak különböző területeit öleli fel.

www.kmf.uz.ua/hun114/index.php/kiadvanyaink/110-a-ii-rakoczi-ferenc-karpataljai-magyar-fiskola-tudomanyos-evkoenyve

SZERKESZTÉS: *Kohut Attila, Penckófer János*

KORREKTÚRA: *G. Varcaba Ildikó*

TÖRDELÉS: *Kohut Attila*

BORÍTÓ: *K&P*

A KIADÁSÉRT FELEL: *dr. Orosz Ildikó, dr. Szikura József*

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

A kiadvány megjelenését a

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

támogatta

Készült: PoliPrint Kft., Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

ISBN: 978-966-2595-29-1

© A szerzők, 2012

Tartalom

*

PÉCSI ANDREA: A II.RFKMF hallgatóinak nyelvhasználata kérdőíves felmérés alapján.....	7
ILONA HUSZTI – ERZSÉBET BÁRÁNY – MÁRTA FÁBIÁN – ILONA LECHNER: Teaching and learning a second language and a foreign language	19
MÁRKU ANITA: Szlovákiai magyar szakos egyetemisták nyelvválasztása, kommunikációs stratégiái, nyelvekhez és kontaktusjelenségekhez való viszonya	43
NAGYNÉ PAKSI MARGIT: Humoros effektusok, kép és szöveg szinergikus kölcsönhatása a reklámban	61
BRENZOVIĆ MARIANNA: <i>Boldog, ki látta e világot végzetes perceiben.</i> Varlam Salamov – a huszadik századi próza nagyja	79
KÁPOSZTAY JÁNOS: Egyetemesség és regionalitás. Kárpátaljai kötődésű szerzők a Nyugat folyóiratban	89

**

GERENCSÉR TIBOR: Lengyel menekültek Kárpátalján 1939-ben	107
PALLAGI LÁSZLÓ: A Somi Református Egyház anyagi helyzete a XX. század első felében a presbiteri jegyzőkönyvek alapján	125
SZÉKELY GUSZTÁV: Fejezetek a Nagy Idai család múltjából	133
VERES SZABOLCS: Magyar érdekképviselet Kárpátalján (1919–1939).....	141

JEVCSÁK MELINDA – KOHUT ERZSÉBET – ÖRDÖGH MÁTÉ – JÁMBORNÉ BENCZÚR ERZSÉBET: Paclobutrazol hatásának vizsgálata a <i>Leucojum aestivum L.</i> <i>in vitro</i> szaporítása során	151
SZANYI SZABOLCS: A Pannon biogeográfiai régió életföldrajzi sajátosságai.....	161
IZSÁK TIBOR: The Change of the Average Monthly Precipitation Rates in Beregszász Between 1947 and 2009	167

ДНІСТРЯНСЬКИЙ М.С. – ЖУЛКАНИЧ Б.М.: Демографічний потенціал та перспективи розвитку дуже малих міст Львівської області..... 171

MATESZ KRISZTINA: Tourism into the world of fiction 177

KOMONYI ÉVA–LÉTAI BÉLA: A magyar nyelvű kémiotankönyvek használhatósága Kárpátalján négy esettanulmány tükrében..... 185

JACENTA KRISZTINA: The effectiveness of studying collocations by the Form 5 and 6 learners in Transcarpathian Hungarian schools in the English Lessons 193

SZAKÁL MÁRTON – PERE TUMBAS – PREDRAG MATKOVIĆ – LAZAR RAKOVIĆ: Web 2.0 alapú online könyvek 205

ЧОТАРИ А. Ю.: Управління базами даних за допомогою програми Delphi 10 215

BOROS LÁSZLÓ – JANČÁR MÓNKA: Dr. Berényi András: *Kárpátalja magyarsága. Társadalmi-politikai és kulturális fejlődés (1991–2004)* című tanulmányáról 227

DOBOS SÁNDOR: *Tisza István és emlékezete. Tanulmányok Tisza István születésének 150. évfordulójára* (Szerkesztette: Maruzsa Zoltán és Pallai László, Debrecen, 2011. 476 oldal)..... 231

SZABÓ GÉZA: A koronavárosok hat évszázada (Csatáry György: *A máramarosi öt koronaváros levéltára 1326–1910 c. könyvéről*) 235

KARMACSI ZOLTÁN: Módszertani útmutató az anyanyelv oktatásához. „*A lehetetlent lehetni*” 239

JACENTA KRISZTINA: Book review: The use of learner reading aloud in the English lesson: a look at the micro and macro levels of oral reading..... 241

ESEMÉNYNAPTÁR 244

Magyar érdekképvisélet Kárpátalján (1919–1939)

Rezümé A munkában bemutatásra kerülnek a Podkarpatszka Ruszban tevékenykedő magyar politikai pártok céljai. A kutatás időhatárai Kárpátalja 1919–1939 közötti időszakára vonatkoznak. A munkában bemutatásra kerülnek azok a magyar politikai pártok, amelyek az adott időszakban képviselték a magyar érdekeket a csehszlovák politikai szintéren. A cikk során rámutatunk arra, hogy a pártok egyesülésével a csehszlovákiai magyarság már nemcsak helyi, de országos szinten is képviseltetni tudta magát Csehszlovákiában. A kutatás alapvető gondolata, hogy a mai kárpátaljai magyarság is képes hasonló összefogásra.

Резюме У статті проаналізовано програми угорських політичних партій, які активно діяли у Підкарпатській Русі. Хронологічні межі нашого дослідження охоплюють 1919-1939 роки. Було простежено, що, об'єднавшись, партії у Чехословаччині мали змогу представляти свої інтереси не тільки на місцевому, але й на державному рівні. Основна думка дослідження полягає в тому, чи в наш час угорські меншини можуть досягти таких самих результатів.

Az I. világháborút lezáró békeszerződések megkötése után egész Európa arculata megváltozott. Ez az arculatváltozás elsősorban a területi átrendeződésnek volt köszönhető. Sokan egyik napról a másikra úgy ébredhettek, hogy már nem az anyaországuk állampolgárai, hanem egy másik, egy idegen ország kötelékébe tartoznak, s ott már nem mint az államot alkotó nemzet tagjai, hanem mint kisebbség vannak jelen.

Ilyen különleges helyzettel találta magát szemben most Kárpátalja magyar lakossága is, akik egy, a politikai nagyhatalmak asztalánál megszületett Csehszlovák Köztársaságban találták magukat.

1919. szeptember 10-én Saint-Germain-en-Laye-ban írták alá azt a szerződést, mely értelmében Csehszlovákia megkapta a mai Kárpátalja területének több mint a kétharmadát (70,7%). Csehszlovákiához került Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros (nagyobb része) vármegye, s vele együtt az itt élő magyarság. 1920. február 29-én kelt, és március 6-án kihirdetett törvény értelmében¹ Kárpátalja hivatalos és új cseh neve „Podkarpatska Rus”, illetve másik formában: „Rusinsko” lett.

Az új hatalom azonnal hozzálátott a közigazgatás, kultúra, oktatás stb. átszervezéséhez. Első lépésként a csehszlovákok eltörölték a vármegyerendszert. Kárpátalját négy nagy közigazgatási egységre (zsupa) osztották fel. Ezek voltak az ungvári, munkácsi, beregszászi és máramarosi zsupa. A zsupákat járásokra tagolták.

1921. október 15-től életbe lépett a belügyminisztérium rendelete, melynek értelmében Podkarpatszka Rusz három részre (zsupára) tagolódott: 1. Ungi zsupa, székhelye Ungvár (Ungvári, Perecsenyi, Nagybereznai, Szerednyei járás); 2. Beregi zsupa, székhelye Munkács (Munkácsi, Alsóvereckei, Szolyvai,

* Ungvári Nemzeti Egyetem, Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Kar, Magyar Történelem és Európai Integráció Tanszék, V. évfolyamos hallgató. A tanulmányt Ferkó Okszana, a történelem tudományok kandidátusa lektorálta.

¹ Sbirka zakonu, 1920. XXVI. rész; A Csehszlovák Köztársaság Alkotmánylevele, 1923. 24.o.

Latorcai, Ilosvai, Mezőkaszonyi, Tiszaháti járás); 3. Máramarosi zsupa, székhelye Huszt (Técsői, Taracközi, Nagybocksói, Rahói, Huszti, Dolhai, Ökörmezői, Nagyszőlősi járás).² Kárpátalja közigazgatási székhelyéül Ungvár városát tették meg. A városra a csehek döntése egyértelműen stratégiai szempontból esett, mert Ungvár sokkal közelebb volt a szlovákok által sűrűbben lakott területekhez, mint például Munkács, amely földrajzi fekvéséből adódóan sokkal megfelelőbb lett volna. S egy esetleges újabb háború esetén Ungvár és folyója, az Ung mint tökéletes és természetes határvonal szerepelt a csehek katonai dokumentumaiban.

A két világháború közötti időszakban Ungvár európai jellegű várossá vált, valódi közigazgatási, politikai, kulturális, oktatási, kereskedelmi és gazdasági központtá. Az 1920–30-as években nemcsak az állam kezdett új épületek építésébe, hanem a magánépítkezések is nagy lendületet vettek. A város területéből több mint nyolcszázezer négyzetméternyi földterületet utaltak ki beépítésre. Ezen családi házakat emeltek és új városnegyedek alakultak ki.

A csehek egy teljesen új várost kezdtek kiépíteni Ungvárból. Azért, hogy még szebbé tegyék a várost, mesterségesen megváltoztatták Ungvár folyójának, az Ungnak a folyómedrét. A folyó két oldalára gesztenyefákat telepítettek. Ez a gesztenyefasor ma is Közép-Európa leghosszabb gesztenyefasora. 1928-ban Ungváron, a Drugeth utca 21. szám alatt felépült a Proszvita Társaság Népi Háza Fodor Béla építész és Egresi Emil mérnök tervei alapján.

Kiépülnek Ungvár közigazgatási lakónegyedei. Felépül a Népi tér és a Puskin tér, valamint teljesen kiépül az Ung folyó jobb parti része. A megyei közigazgatási hivatal (fehér ház) a Népi téren mindössze két év alatt (1934–1936) épül fel Anton Krupka építész tervei alapján.³ Érdekesség, hogy ma is a megyei közigazgatási hivatalként használt épület helyén az építkezés előtt Ungvár városának a szemétdombja volt.

Megkezdődött a városok és közutak kiépítése. Az 1920-as évek közepétől folyamatosan épült ki Munkács, Beregszász, Nagyszőlős, Huszt, Técső és Aknaszlatina. A városokban kemény borítású utakat fektettek le, ugyanis Kárpátalján az utak még ebben az időben csak földutak voltak. A keményborítású utak nagyban megkönnyítették a kereskedelem felgyorsulását. (Sok akkor készült utat még ma is használnak a közlekedésre mindenféle javítás nélkül.) Széles körű víz-elvezetési munkálatok folynak.

A csehek még egy jelentős és fontos változást valósítottak meg, amely az oktatás területére vonatkozott. Az első világháború előtt Kárpátalja nem rendelkezett megfelelően kiépült oktatási rendszerrel. Az iskolák száma nagyon kevés, az oktatás pedig pénzbe került. A szegény lakosság, aki főleg földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozott, nem engedhette meg, hogy gyerekei pénzért tanuljanak, ezenkívül a gyerekek fontos szerepet kaptak még a háztáji és földmunkákban is.

² Kárpátalja 1919–2009. Történelem, politika, kultúra. Bp., Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010. 51–52-old.

³ Kárpáti Híradó, 1936. május. 28., 1. old

Az 1920–30-as években végrehajtott iskolareformmal új tantárgyakat és programokat vezettek be az iskolákban. Az 1919. augusztus 26-án kelt 495. sz. kormányrendelet szolgálati eskü letételére kötelezte a pedagógusokat.⁴ Az oktató-sért felelős tisztséget 1922-től az Iskolaügyi és Nemzetművelődési Minisztérium Ungvári Referátusa látta el Podkarpatszka Ruszban.

A kisiskolai törvény kimondta a nyolcéves általános tankötelezettséget. A volt magyar területeken addig hatosztályos elemi népiskolák nyolc osztályossá bővültek. A csehszlovák nyelv oktatása kötelezővé vált minden iskolában. Az iskolába járást az állam teljesen ingyenessé tette. Ezeknek az intézkedéseknek köszönhetően az 1930-as évek végére már a gyerekek 80%-a részesült valamilyen szintű oktatásban.

Az itt élőknek, így a magyarságnak is, az élet minden területén egy gyökereiben megváltozott élethez kellett most alkalmazkodnia. A folyamatos átszervezések, reformok sora után a társadalmi élet még ha lassan is, de folyamatosan rendeződni látszott.

A Podkarpatszka Rusz-i magyarság és a magyarok mellett élő más nemzetiségek (zsidók, ukránok, németek) értelmiségének tagjai körében már 1919-től kezdve csoportosulások figyelhetőek meg. Az ilyen fajta egyesületek egy célt szolgáltak. Ez a cél a nemzeti kisebbségek érdekképviselete volt. A kisebbségi értelmiségi körök már korán rájöttek arra, hogy érdekeiket csak akkor fogják tudni érvényesíteni, ha képviseltetni tudják majd magukat a csehszlovák politikai életben. Vagyis, tudnak-e maguk közül reprezentálni olyan személyeket, akik képesek elnyerni a saját, Podkarpatszka Ruszban élő „honfitársaik” bizalmát, s ezzel a bizalommal a választások során bejutni a csehszlovák parlamentbe, és ott képviselni jogaikat. Ahogy a többi etnikum, úgy a magyarok is érdekképviseletüket a magyar politikai pártokra bízták.

Kárpátalján a politizálás már az első hivatalos választások kiírása előtt is javában folyt. A csehszlovák hatalom mégis úgy vélte, hogy Kárpátalja még nincs felkészülve egy esetleges választásra. Ennek okai voltak a politikai és etnikai széttagoltság, az alacsony politikai kultúra, s az, hogy Kárpátalján 1919 és 1923 között rendkívüli állapot volt életben, ami azt jelentette, hogy a rendfenntartó hatalmat a katonaság gyakorolta.⁵

Minden etnikum számára lehetővé vált, hogy megalakíthassa saját politikai pártját. A két világháború között eltelt két évtizedben jellemző volt, hogy egyes pártok csak ideiglenesen, mindössze néhány évig voltak jelen a politikai életben, míg mások a teljes csehszlovák időszakban.

A Kárpátalján tevékenykedő pártok között többféle módon is különbséget tehetünk. Megkülönböztethetjük őket politikai ideológiájuk szerint, vagy aszerint, hogy milyen nemzetiség érdekeit képviselték.

⁴ Kárpátalja 1919–2009. Történelmem, politika, kultúra. Bp., Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010. 124. o.

⁵ Ruszinszkoói Magyar Hírlap 1923. június 26. 3. o.

A nemzetiségi érdekek alapján szerveződött pártok közül megkülönböztünk magyar, ruszofil, ruszin, ukrán, zsidó és német irányzatú pártokat.⁶

Podkarpatszka Rusz magyar pártjainak működését a '20–30-as években három szakaszra oszthatjuk. Az első az 1919–1925 közötti évekre esik. Ebben az időben a többpártrendszer törvényszerű fejlődésének eredményeképpen kezdett csoportosulni a magyar politikai elit. A második szakasz 1926–1936 közé tehető. Ez az időszak a magyar politikai pártok „fénykora”, mikor is a legtöbb és legnagyobb anyagi és ideológiai segítséget kapják az anyaországtól. Ekkor indul meg a Nagy Magyarország visszaállításának az ideológiája. A harmadik szakasz pedig az 1936–1938 közötti időszak, amikor is a magyar pártok a magyar külpolitika közvetlen szószólói.⁷

Kárpátalján a Podkarpatszka Rusz ideje alatt közel 50 politikai pártról tudunk⁸. Ez időszakban a legjelentősebb magyar pártok: Magyar Jogpárt; Oslakosok Autonóm Pártja; Keresztenyszocialista Párt; Kiszgazda-, Kisiparos és Földműves Párt (kesőbbi neven Magyar Nemzeti Párt), akik önállóan, illetve pártszövetségben fejtették ki tevékenységüket.

1920. június 1-jén Ungváron megalakult a Ruszinszkói Magyar Jogpárt. Elnöke Korláth Endre helyi ügyvéd, aki 1881-ben Botfalván született, majd jogot tanult Sárospatakon és Kolozsváron. 1907-ben Budapesten szerezte meg jogi diplomáját. Ezek után Ungváron ügyvéd, majd városi tanácsos. Az Ungvári Városi Kereskedelmi Iskola alapítója. 1917-től Ung vármegye tiszti ügyésze. 1925-től a Magyar Nemzeti Párt kárpátaljai kerületének ügyvezetője, 1924-től nemzetgyűlési képviselő, majd szenátor. 1938 decemberében megválasztották a Magyar Parlamentbe.

A jogpárt „fő célja a ruszinszkói magyarságnak egy tömegben való egyesítése minden tekintetben, mert csak az ilyen nagy tömeggel lehet a kormányzattal szemben a magyarság jogait megvédelmezni”. A párt programja kimondta a ruszinszkói autonómia támogatását, valamint követelte a vármegyei, a községi és az egyházi autonómiák visszaállítását; gazdasági téren az adórendszer, a földbirtokreform rendezését, a kártalanítást a gazdasági veszteségekért; a megszüntetett iskolák visszaadását.

Augusztus elején a párton belül jogvédő liga alakult, ugyancsak Korláth Endre vezetésével. A szervezet célja a magyarság közjogi, politikai és közérdekű panaszainak védelme a hatóságok előtt, s szükség esetén a sajtó útján és a parlamentben.

Június 3-án Ungváron megjelent a *Ruszinszkói Magyar Hírlap* első száma, mely a Ruszinszkói Magyar Jogpárt hivatalos újságja lesz. Felelős szerkesztő

⁶ Kárpátalja 1919–2009. Történelem, politika, kultúra. Bp., Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010, 63 o.

⁷ Ferkó Okszana, Márian Tokár: A magyar, zsidó és német nemzeti kisebbség szervezetei Kárpátalján 1919-1939 között, Ungvár, Вісник Карпат, 2008. 20–21. o.

⁸ Botlik J.: Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján I. 1918–1945. Nyíregyháza, Napvilág 2005. 36. o.

Zombory Dezső (az Ungvári Nemzeti Tanács tagja)⁹. 1921. július 5-től a *Ruszi-nsz-
kői Magyar Hírlap* a Ruszi-nsz-
kői Magyar Pártok Szövetségének hivatalos napi-
lapja lett. Helyét a Magyar Jogpárt hivatalos lapja, az *Ungvári Köz-
löny* veszi át, melyet szintén Ungváron adtak ki.

1921. november 4-én további rendelkezésig a rendőrség betiltotta a Ru-
szinsz-
kői Magyar Jogpárt működését.¹⁰ Fő feladatát, „a magyarok jogsegélyezé-
sét” ideiglenesen átvette a Ruszi-nsz-
kői Magyar Pártok Szövetsége. Korláth Endre
pártvezetőt a kassai börtönbe szállították, ahonnan két hét múlva szabadult. Ezt
követően lemondott a Ruszi-nsz-
kői Magyar Jogpártban és a Ruszi-nsz-
kői Magyar Pártok Szövetségében betöltött ügyvezetői tisztségéről.

1921. december 31-én Ungvárra érkezett Edvard Beneš miniszterelnök,
akinek a magyar pártok képviselői memorandumot nyújtottak át, melyben töb-
bek között követelték a Ruszi-nsz-
kői Magyar Jogpárt betiltásának visszavonását. Februárban a keresztényszocialista és a kisgazdapárt parlamenti klubja is szorgal-
mazta a Ruszi-nsz-
kői Magyar Jogpárt újbóli engedélyezését. 1922. április 11-én
Ehrenfeld Péter alkormányzó aláírta a statáriumot megszüntető rendeletet.

A Ruszi-nsz-
kői Őslakosok Autonóm Pártjának a működését a hatóságok
1921. december 7-én engedélyezték hivatalosan. Vezetője Árky Ákos (Ungvár,
1859 – Budapest, 1942) nyugalmazott katonatiszt (ezredes)¹¹. A párt „Ruszi-nsz-
kő
összes lakossága” érdekében, gazdasági, szociális követelések mellett, szorgal-
mazta a „békeszerződésben biztosított” autonómia megadását, „a vármegyei, vá-
rosi, községi és egyházi autonómiának” visszaállítását és tiszteletben tartását. A
párt első szereplésére 1921 májusában került sor, amikor a ruszi-nsz-
kői magyar
pártok nagy létszámú küldöttséget menesztettek Prágába, hogy a minisztériumban
tegyék meg panaszukat.

A Ruszi-nsz-
kői Őslakosok Autonóm Pártja nem volt tömeges párt, hasonló-
an Magyar Jogpárthoz és Magyar Keresztényszocialista Párthoz. A párt tagjai és
támogatói között leginkább a magyar ajkú falvak lakosai voltak (parasztok, lel-
készek, volt osztrák–magyar katonák). A párt Kárpátalja Magyarországhoz való
csatlakozását támogatta.

A Magyar Jogpárt és az Őslakosok Autonóm Pártja kifejezetten kárpátaljai
párt volt. Ezzel szemben a Keresztényszocialista Párt (1920–1936) országos párt
volt. Az 1920-tól Lelley Jenő, 1925-től Szüllő Géza, 1932-től Esterházy János
vezette a pártot.

1919-ben kiadott programja 65 szociális és gazdasági követelést fogalma-
zott meg. A párt hivatalos lapja a *Kárpáti Napló* volt, mely 1921 április végén

⁹ Ferkó Okszána, Márian Tokár: A magyar, zsidó és német nemzeti kisebbség szervezetei Kárpátal-
ján 1919–1939 között. Ungvár, Вісник Карпат, 2008. 78. o.

¹⁰ Фонд 2. Спр.268, Арк.212. "Перписка і Міністерством внутрішніх справ, поліційними і
окожними урядами про діяльність Руської національно-автономної партії на Підкарпатській
Русі (інформація про засідання).

¹¹ Ferkó Okszána, Márian Tokár: A magyar, zsidó és német nemzeti kisebbség szervezetei Kárpát-
alján 1919–1939 között, Ungvár, Вісник Карпат, 2008. 78. o.

megszűnt. Helyébe a *Határszéli Újság* lépett.¹² A lap felelős szerkesztője Hokky Károly (Abaújszépi, 1883 – Cleveland, 1971) volt. A keresztényszocialisták kapcsolatokat tartottak fenn a szakszervezetekkel, illetve a magyarokon kívül ruszin és román tagokkal is rendelkeztek. A Ruszinszói Keresztényszocialista Párt „központja” Nagyszőlősön volt. Az 1929-es parlamenti és szenátusi választások alkalmával a kárpátaljai „magyar lista” jelöltje, Hokky Károly nyeri el a parlamenti széket, 1935-től pedig szenátor lesz.

Hokky a prágai törvényhozásban elsősorban a magyar iskolaügyet szorgalmazta. Felpanaszolta többek között, hogy Kárpátalján kevés a magyar óvoda, azok többsége is felekezeti fenntartású. A magyar iskolák száma nem felel meg a magyar lakosság népszámlálás szerinti arányának. Szóvá tette, hogy csupán a beregszászi ruszin gimnáziumnak van magyar tagozata. Interpellált a volt ungvári katolikus magyar gimnázium visszaadása mellett és a nagyszőlősi magyar polgári iskola megnyitása ügyében. Aláírásgyűjtést szervezett annak érdekében, hogy magyar tanítóképző nyíljon „arra alkalmas városban Szlovénia vagy Kárpátalja területén”¹³. Szerinte a kárpátaljai magyarság már azzal is elégedett lenne, ha annyi magyar óvodája, elemi, polgári és középiskolája lenne, mint ahány cseh vagy szlovák van a tartományban.

Ezenkívül több ízben foglalkozott a nyelvi jogok kérdésével, valamint a máramarosi csehszlovák–román határkérdés rendezésének ügyével.

A Keresztényszocialista Párt „testvérpártja” volt a Kisgazda-Kisiparos és Földműves Párt (1921–1926). A párt 1920. február 17-én Komáromban alakult meg Országos Magyar Kisgazdapárt néven. Majd 1920. május 24-én új nevet kap: Országos Magyar Kisgazda-Földműves és Kisiparos Párt. A párt elnökévé Szentiványi Józsefet választották.¹⁴

Ezek után sorra alakulnak meg a párt megyei érdekképviselői. 1920. júniusában Ungváron megalakult az Ung Megyei Kisgazdapárt. Elnöke Egry Ferenc (Kisgejőc, 1864–1945) kisgejőci harangöntő. Ugyanezen év júliusában pedig Beregszászban a Bereg Megyei Kisgazdapárt (elnök: Rátz Miklós badalói református lelkész) is megalakul. A párt hivatalos lapja a *Beregi Hírlap* lett. 1922-től pedig a *Kárpátaljai* (1926 – *Ruszinszói*, 1930 – *Kárpáti*) *Magyar Gazda* lett.

Egry a helybeli politizálás híve volt. Szorgalmazta Ung vármegye helyreállítását úgy, hogy a Kaposi járást Kárpátaljához csatolják. Tiltakozott a cseh telepesek bátyúi és tiszasalamoni beköltöztetése ellen.

A magyar pártok közül az 1920-as évek második felére megszűnt a Magyar Jogpárt és az Őslakosok Autonóm Pártja. A Kisgazda-Földműves és Iparos Párt átalakult Magyar Nemzeti Párttá (1926–1936). A magyar vezetők fokozatosan kezdték belátni azt a tényt, hogy a magyarságot és ezzel együtt a szavazatokat is

¹² Angyal B.: Dokumentumok az Országos Keresztényszocialista Párt történetéhez 1919–1936. – Somóija–Dunaszerdahely: Lilium Aurum Könyvkiadó, 2004. 63. o.

¹³ Új Közlöny, 1932. november. 23. 3. o.

¹⁴ Нариси історії Закарпаття/ під ред. І. Гранчака ,Е.Балагурі, В. Ілька – Т.2, Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ Закарпатського обласного управління по пресі, 1993. 212-228. ст.

megosztottságra kényszerítik azzal, ha a választásokon több magyar pártot indítanak. (Sajnos ez a megosztottságra kényszerítés napjainkra is igaz.) A több párt helyett szövetségekre van szükség. Ezt a tényt támasztották alá például az 1924-es országos választások során elért eredmények is, melyek során a magyar pártok egyesülése 28 113 szavazatot eredményezett, vagyis a szavazatok 11%-át jelentette, ami egy mandátumi helyhez volt elegendő. Ezt a helyet Korláth Endre használhatta fel. A egységes és erős magyar érdekképviselet mellett erős anyaországi (Magyarország) támogatások is mutatkoznak. A magyar kormány az elszakított vidékeken élő magyarság számára már a kezdetektől fogva a költségvetésből folyamatosan pénzt utalt ki. Ezeket az összegeket főleg a magyar politikai pártok kapták meg. Magyarország így próbálta meg segíteni Trianon után a határokon kívül rekedt magyarság autonóm törekvéseit és remélte, hogy egy esetleges autonómia során újra visszakaphatják az elvesztett területeket.

1925. október 13-án az Országos Kisgazdapárt felhívással fordult Szlovénia és Kárpátalja magyarságához, hogy alkossák meg azt a pártot, mely minden magyar befogadására alkalmas, függetlenül társadalmi vagy felekezeti hovatartozásától, azaz támogassák Szentiványi József kezdeményezését a Magyar Nemzeti Párt létrehozására.¹⁵

Október 18-án Érsekújváron az Országos Kisgazdapárt Magyar Nemzeti Párt néven alakult újjá Szentiványi elnökletével. Az új párt létrehozásával a fő cél a magyar egység megteremtése volt. Szentiványi József az egész magyarság érdekeit védő párt elé kettős célt helyezett: a németorientációt és a reálpolitikát. Utóbbi azt jelentette, hogy bizonyos előnyökért a kormánypártokkal is együtt kell működni. A párt szorgalmazta a kárpátaljai zsidó vallású magyarság újbóli csatlakozását a magyarokhoz, s hogy a magyarokkal közös politikai egységre lépjenek.

Az 1930-as évek második felére a politikai életben egyre jobban megfigyelhetőek a politikai vagy egyéb célból kötött szövetségek. 1936. március 10-én az Országos Keresztényszocialista Párt Pozsonyban, a Magyar Nemzeti Párt pedig érsekújvári gyűlésén döntött az egyesítéséről a pártoknak, amit Budapest már régóta szorgalmazott.¹⁶

A két párt egyesülését hivatalosan 1936. június 21-én Érsekújváron mondták ki, és a szövetség új neve az Egyesült Magyar Párt lett.¹⁷ A párt célja harcolni Szlovénia és Kárpátalja autonómiájáért oly módon, hogy azon belül biztosítani kívánja minden nemzet külön nemzeti önkormányzatát. A párt négy alapelve lett: nemzeti eszme, keresztény valláserkölcsei felfogás, szociális igazságosság, demokrácia. A párt elnöke Jaross Andor, ügyvezetője Esterházy János lett. Kárpátalja részéről az alelnök Korláth Endre, nemzetgyűlési képviselő. Kárpátaljai kerületének elnökévé Kerekes Istvánt, ügyvezetőjévé Korláth Endrét, főtitkárává Köszörű Károlyt választották.

¹⁵ Карпаторусский Выстникъ, 1925. X. 31, с.1.

¹⁶ Токар Маріан: Політичні партії Закарпаття в умовах багатопартійності (1919–1939), Ужгород, Наш Рідний Край, 2006. 247 с.

¹⁷ Kárpáti Magyar Hírlap, 1936. június 24. 4.o.

Az összes Kárpátaljai magyar politikai párt közül a legnagyobb eredményt az Egyesült Magyar Párt tudta elérni. A sikerei nemcsak megyei, regionális, hanem országos szintűek is voltak, amely nemcsak a kisebbségi magyar politika, hanem egyben a magyarországi külpolitika sikere is volt.¹⁸

Az I. világ háború utáni időszak a nemzetiségek nemzeti és politikai időszakának az ébredése volt a Kárpátalján. A magyar közösségen belül az első lépések között szerepelt saját politikai szervezeteinek létrehozása. Ebben az időszakban megalakult kárpátaljai magyar pártok: Magyar Jogpárt; Őslakosok Autonóm Pártja; Keresztényszocialista Párt; Kisgazda- Kisiparos és Földműves Párt.

A pártok programjai, törekvései között észrevehető a hasonlóság. Mindegyikük tervei között szerepelt Kárpátaljának, akkori nevén Podkarpatszka Rusznak az autonómiája és a Nagy Magyarországhoz való visszacsatolódás, valamint a kulturális élet és a magyarság megőrzésének az eszméje. A magyar politikai pártok nagy anyagi és eszmei segítségben részesültek az anyaországtól.

Az 1920-as évek végére több magyar politikai párt is megszűnik létezni különböző okok miatt. Ilyen volt a Magyar Jogpárt, az Őslakosok Autonóm Pártja. A magyar értelmiség a 20-as évek elejére felismerve a politikai helyzetet és mérlegelvén saját érdekeiket, egy őszinte és igaz válaszra jutott. Ez a válasz a magyar érdekképviselet egységesítésében mutatkozott meg. Felismerve azt a tényt, hogy egy hatékony magyar képviseletet csak a pártok egységesítésével és nem újabb pártok létrehozásával lehet megteremteni, megalapították az Egyesült Magyar Pártot, amely a Podkarpatszka Rusz-i és szlovenszkói magyarság érdekeit egyaránt és egyformán képviseli. Elsősorban ennek a felismerésnek köszönhetően sikerült a magyarságnak minden választás során képviseltetni magát a csehszlovák törvényhozásban. A hasonló egység megteremtése a kárpátaljai magyarság számára 1939. óta még nem sikerült, pedig vidékünk magyarsága azóta már kettő, és most egy harmadik ország állampolgárának mondhatja magát. Vajon a mai, XXI. század eleji kárpátaljai magyarság összefogása mennyire van közel?

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Angyal B. 2004. Dokumentumok az Országos Keresztényszocialista Párt történetéhez 1919–1936. – Somoija–Dunaszerdahely. Lilium Aurum Könyvkiadó. 533. o.
- Botlik J. 2005. Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján I. 1918–1945. Nyíregyháza, Napvilág. 552. o.
- Ferkó Okszana, Márian Tokár 2008. A magyar, zsidó és német nemzeti kisebbség szervezetei Kárpátalján 1919–1939 között. Ungvár, Вісник Карпат. 99. o.
- Kárpátalja 1919–2009. Történelem, politika, kultúra. Вр., Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010. 640. o.
- Нариси історії Закарпаття/ під ред. І. Гранчака ,Е.Балагурі, В. Ілька – Т.2, Ужгород:Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ Закарпатського обласного управління по пресі, 1993. 663. ст.

¹⁸ Kárpáti Híradó, 1937. okt. 31. 1. o.

Токар Маріан 2006. Політичні партії Закарпаття в умовах багатопартійності (1919–1939), Ужгород, Наш Рідний Край. 379 с.

FORRÁSOK

Kárpáti Híradó, 1936. május. 28., 1. o.

Kárpáti Híradó, 1937. okt. 31. 1. o.

Kárpáti Magyar Hírlap, 1936. június 24. 4. o.

Ruszinszkói Magyar Hírlap 1923. június 26. 3. o.

Sbírka zákonů, 1920. XXVI. rész; A Csehszlovák Köztársaság Alkotmánylevele, 1923. 242. o.

Új Közlöny, 1932. november. 23. 3. o.

Карпаторусский Выстникъ, 1925. X. 31, с.1.

Фонд 2. Спр.268, Арк.212. "Перписка і Міністерством внутрішніх справ, поліційними і окружними урядами про діяльність Руської національно-автономної партії на Підкарпатській Русі (інформація про засідання)."

A-19 **Acta Academiae Beregsasiensis.** Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. – Ужгород: ПоліПрінт, 2012 – 248 с.
ISBN 978-966-2595-29-1

«Acta Academiae Beregsasiensis» є науковим виданням Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II. Даний том вміщує дослідження угорською, російською та англійською мовами за друге півріччя 2012 року. До випуску ввійшли публікації викладачів та студентів інституту, а також закордонних науковців у сфері мовознавства, літератури, біології, історії, туризму та інформатики.

УДК 001.2

ББК 72

Наукове видання

Acta Academiae Beregsasiensis

Науковий вісник

Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

2012/2

Том XI, № 2

РЕДАКЦІЯ: *Козут А., Пенцкофер І.*

КОРЕКТУРА: *Г. Варцаба І.*

ВЕРСТКА: *Козут А.*

ОБКЛАДИНКА: *K&P*

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ВИПУСК: *Орос І., Сікура Й.*

Здано до складання 12.11.2012. Підписано до друку 10.12.2012.

Папір офсетний. Формат 70x100/16.

Умовн. друк. арк. 20. Тираж 250.

СП "ПоліПрінт", м. Ужгород, вул. Тургенева, 2.